

SXEDIO.Κ74

18.9.1965: Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΕΝΤΟΛΗ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΠΤΑ ΜΕΡΕΣ ΚΑΤΟΡΘΩΝΕΙ ΝΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΕΙ ΨΗΦΟ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ο Ηλίας Τσιριμώκος μετά την καταψήφιση της Κυβέρνησης του από τη Βουλή των Ελλήνων (της δεύτερης Κυβέρνησης των αποστατών μετά τη παύση του Γεωργίου Παπανδρέου από την πρωθυπουργία από το Βασιλιά Κωνσταντίνο) έσπευσε στα ανάκτορα και στις **30** Αυγούστου, ύστερα από νέα συνάντηση με τον βασιλέα δήλωσε πως εισηγήθη τη σύγκληση του Συμβουλίου του Στέμματος για συζήτηση της κρίσης που είχε δημιουργηθεί και πρόσθεσε:

Η άποψις στην οποία υπεστήριξα είναι ότι η αναλλαγή γνώμων εν τω συμβουλίω είναι δυνατόν να βοηθήσει τον βασιλέα εις τον σχηματισμόν οριστικής γνώμης επί του τρόπου κατά το οποίον θα ενεργήση περαιτέρω διά την λύσιν της κρίσεως. Η εισήγησις εγένετο δεκτή. Η σύνθεσις και η ημέρα της συγκλήσεως του Συμβουλίου θα καθορισθούν εντός της αύριον.

Ο Γεώργιος Παπανδρέου που αποτελούσε τον ρυθμιστή της κατάστασης με τη δύναμη που διέθετε τώρα **(134)**, δήλωσε ότι θα τοποθετείτο έναντι των εξελίξεων όταν ο βασιλέας θα ανακοίνωνε τις αποφάσεις του.

Εκείνο που είχε να αντιμετωπίσει ο Γεώργιος Παπανδρέου ήταν η απόφαση των **36** βουλευτών του που είχαν αποχωρήσει από την Ένωση Κέντρου και είχαν ψηφίσει την Κυβέρνηση Τσιριμώκου και οι οποίοι σε σύσκεψη τους ανακοίνωσαν ότι δεν θα επέστρεφαν στο κόμμα:

Οι βουλευτές αυτοί ήσαν οι πιο κάτω: Ηλίας Τσιριμώκος, Γ. Αθανασιάδης Νόβας, Στ. Στεφανοπουλος, Στ. Κωστόπουλος, Κ. Μητσοτάκης, Γ. Ηγουμενάκης, Ι. Τσουδερός, Γ. Μελάς, Γ. Μπακατσέλος, Φωκ. Ζαΐμης, Γ. Στεφανόπουλος, Χρ. Βασματζίδης, Αλ. Βερνίκος, Ι.

Τούμπας. Στ. Αλαμανής, Δημ. Παπασπύρου, Ευάγγ. Σαβόπουλος, Ι. Τσιριμώκος, Αντ. Δσρούλιας, Αγ. Ξφιλιάκος, Μιχ. Γαληνός, Εμμ. Δουλακάκης, Κ. Στεφανάκης, Δημ. Κωστής, Χαρ. Ψαρός, Θεοχ. Ρέντης, Μανωλόπουλος, Φωτ, Πιτούλης, Ιάκ, Διαμαντόπουλος, Δημ. Παπαδημητρίου, Χρ. Αποστολάκος, Ευάγ, Δεδρινός, Αχ. Λιακόπουλος, Χρ. Αβααμίδης, Αθ. Λιακόπουλος και Αν. Λώρας.

Σε ανακοίνωση που εξέδωσαν οι **36** ανέφεραν στις **30** Αυγούστου:

"Οι συνελθόντες **36** βουλευταί αποφάσισαν όπως τηρήσουν και εις το μέλλον ενιαίαν γραμμήν και κοινήν στάσιν έναντι της πολιτικής εξελίξεως".

Ο Ηλίας Τσιριμώκος είπε ότι οι **36** βουλευτές τάχθηκαν εναντίον της άμεσης διενέργειας εκλογών και υπέρ του σχηματισμού πολιτικής κυβέρνησης και όχι κυβέρνησης προσωπικοτήτων.

Είπε ακόμη ότι η ομάδα δεν αποκλείει τον σχηματισμό και τρίτης κυβέρνησης από το Κέντρο ούτε και την ανάθεση εκ νέου στον ίδιο της εντολής σχηματισμού νέας Κυβέρνησης.

Το Συμβούλιο του στέμματος συνήλθε την **1η** Σεπτεμβρίου και στη συνεδρία ο Βασιλιάς απηύθυνε έκκληση στους παρευρεθέντες να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων και να δώσουν κυβέρνηση στη χώρα.

Στη συνεδρία παρέστησαν οι ακόλουθοι: Αρχηγός της ΕΡΕ Παναγιώτης Κανλλόπουλος, Αρχηγός της Ένωσης Κέντρου Γεώργιος Παπανδρέου, Αρχηγός των Προοδευτικών, Σπύρος Μαρκεζίνης, Αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος Τσαλδάρης και οι διατελέσαντες πρωθυπουργοί Γονατάς, Κιουσόπουλος, Δόβας, Παρακευόπουλος και Πιπινέλλης.

Μιλώντας στους παρευρεθέντες ο βασιλιάς Κωνσταντίνος είπε:

"Σας εκάλεσα σήμερα διὰ να ζητήσω τας γνώμας σας προς αντιμετώπισιν της πολιτικής κρίσεως. Κατέχομαι από βαρεία ανησυχία την οποίαν προκαλούν σοβαροί κίνδυνοι, διὰ την οικονομίαν, την διεθνή θέσιν της χώρας, την εξέλιξιν του μεγάλου

εθνικού θάματος της Κύπρου και την εσωτερική κατάσταση. Προσέτι η οξύτης των πολιτικών παθών υπονομεύει και τείνει να καταστρέψει την ψυχική ενότητα του Έθνους. Γνωρίζετε τα υπό της κρίσεως τιθέμενα ενώπιον ημών προβλήματα. Πιστεύω ότι τα καλώς εννοούμενον συμφέρον του Έθνους, απαιτεί όπως εκάστη περίοδος της Βουλής διαρκεί όσον αι σχετικά διατάξεις του Συντάγματος προβλέπουν. Δεν νομίζω επίσης ότι υπάρχει τις ο διαφωνών επί της αρχής ότι εις το πολίτευμα μας κυβερνά ο λαός διά των εκπροσώπων του εις την Βουλήν, της οποίας την εμπιστοσύνην οφείλει να έχη η κυβέρνησις. Πλην ή χωρίσω εις την εκ του συντάγματος ανήκουσαν εις εμέ πρωτοβουλίαν του διορισμού νέας κυβερνήσεως, εθεώρησα σκόπιμον να συγκαλέσω το σημερινόν συμβούλιον. Είμαι βέβαιος ότι θα θελήσητε να με βοηθήσετε εις την εκτέλεσιν των καθηκόντων μου, συμβάλλοντες εις το να εξέλθη το Έθνος της παρούσης δυσχερούς περιστάσεως. Ιδιαιτέραν έκκλησιν απευθύνω εις τους εν τη Βουλή υπευθύνους πολιτικούς ηγέτας να εξαρθούν εις το ύψος των κρίσιμων περιστάσεων και να δώσουν το ταχύτερον εις την χάραν την Κυβέρνησιν την οποίαν προσδοκά".

Η σύσκεψη αναβλήθηκε για την επομένη. Οσοι πρόφθασαν να μιλήσουν προέβησαν σε δηλώσεις μόλις τέλειωσε η πρώτη συνεδρία του Συμβουλίου του Στέμματος και ανέφεραν ουσιαστικά ό,τι εισηγήθηκαν μέσα στην αίθουσα.

Ο Γονατάς εξερχόμενος των Ανακτόρων λόγω κοπώσεως νωρίτερα ειπε:

"Εισηγήθην εις τον βασιλέα τον καταρτισμόν Υπηρεσιακής Κυβερνήσεως προς διεξαγωγήν εκλογών. Πρόεδρος της τοιαύτης Κυβερνήσεως να είναι προσωπικότης του παλαιοπολιτικού κόσμου και μέλη αντιπρόσωποι των εν ενεργεία πολιτικών κομμάτων. Η τοιαύτη Κυβέρνησις μετά από συζήτησιν θα ορίση τον χρόνον των εκλογών, τας οποίας θα διεξαγάγη η ίδια ως και τον τρόπον διεξαγωγής αυτών. Η Κυβέρνησις αύτη θα ζητήση παρά της Βουλής την έγκρισιν της, την

οποίαν είμαι βέβαιος ότι θα λάβη".

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Εκλογαί εντός των συνταγματικών προθεσμιών με υπηρεσιακήν Κυβέρνησιν.

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ: Αναστέλλω το αίτημα περί εντολής εις την ΕΡΕ μέχρις ότου ίδω τας αποφάσεις του Βασιλέως.

ΜΑΡΚΕΖΙΝΗΣ: Να σχηματισθή όσον το δυνατόν ευρύτερα Κυβέρνησις Εθνικής ενότητος.

ΤΣΛΑΔΑΡΗΣ: Αι εκλογαί δεν είναι σκόπιμοι, διότι το αποτέλεσμα των θα ήτο διαβλητόν υπό τας παρούσας συνθήκας. Εζήτησα Κυβέρνησιν ευρυτάτου συνασπισμού.

ΝΟΒΑΣ: Δεν ενδύκνυνται εκλογαί τώρα. Να αναβληθούν δι' ευθετώτερον χρόνον. Να σχηματισθή κυβέρνησις εκ της Βουλής ή διά της Βουλής.

ΚΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ: Εκλογαί υπό τας παρούσας συνθήκας δεν είναι σκόπιμον να σχηματισθή, πολιτική κυβέρνησις, η οποία θα συνεργασθή με την Βουλήν.

ΔΟΒΑΣ: Δεν πρέπει να γίνουν εκλογαί αμέσως λόγω της εκρύθμου καταστάσεως.

ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ: Υπήρξε γόνιμος η σύγκλησις του Συμβουλίου του Στέμματος. Το Στέμμα θα διαβουλευθή διά τας περαιτέρω ενεργείας του.

Την επομένη εξέφρασαν τις απόψεις τους οι Πιπινέλλης, Παρασκευόπουλος και Τσιριμώκος.

Μετά τη συνεδρία έγιναν επίσης δηλώσεις.

Ο Γεώργιος Παπανδρέου δήλωσε: "Εκαστος σύνεδρος εξέθεσεν αναλυτικώς τας απόψεις του. Η γνώμη μου είναι ότι πρέπει να διεξαχθούν εκλογαί εντός του βραχυτέρου χρονικού διαστήματος, υπό υπηρεσιακής κυβερνήσεως. Οιαδήποτε παράτασις της παρούσης καταστάσεως οδηγεί εις επιδείνωσιν αντί εις βελτίωσιν ταύτης. Αυτός είναι ο λόγος διά τον οποίον η διεξαγωγή εκλογών εντός του βραχυτέρου δυνατού χρόνου είναι η μόνη λύσις του πολιτικού προβλήματος".

Ο Παπανδρέου απαντώντας σε σχετική ερώτηση είπε ότι δεν πιστεύει πως ο Βασιλιάς πείστηκε να

ακολουθήσει τις εισηγήσεις του.

Εξ άλλου ο Αρχηγός της Εθνικής Ριζοσπαστικής Ένωσης Παναγιώτης Κανελλόπουλος είπε:

"Εζήτησα τη διενέργεια άμεσων εκλογών υπό τον όρον ότι αυτά θα διεξαχθούν υπό της ΕΡΕ διότι εις την παρούσαν στιγμήν η μεγάλη λαϊκή παράταξις που εκπροσωπώ υφίσταται καταπίεσιν και καταδίωξιν κυρίως δε εις την ύπαθρον είναι εκτεθειμένη εις συστηματικήν τρομοκρατίαν υπό οργανωμένων ομάδων της άκρας Αριστεράς".

Ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος είπε ότι δεν αποκλείει Κυβέρνηση συνασπισμού που να περιλαμβάνει και την Ένωση Κέντρου υπό τον κ. Παπανδρέου, άνκαι θεωρεί ότι η λύση αυτή δεν αναποκρίνεται απλώς στην ανάγκη επιβολής δημοκρατικής ελευθερίας στην ύπαιθρο.

Από όσα λέχθησαν και εκτός των συνεδριών του Συμβουλίου του Στέμματος διαφάνηκε ότι μόνον ο Γεώργιος Παπανδρέου υποστήριζε τη διενέργεια εκλογών, αλλά και αυτός, σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες δεν διαφωνούσε όπως αναβληθούν μέχρι το τέλος του χρόνου όπως είχε δηλώσει και δημόσια νωρίτερα.

Οι ίδιες πληροφορίες ανέφεραν ότι τα πράγματα οδηγούνταν προς μια νέα κυβέρνηση Αποστατών, υπό των Στέφανο Στεφανόπουλο.

Και σ' αυτό πραγματικά έτεινε ο Βασιλιάς, αλλά ανέμενε πρώτα να βεβαιωθεί ότι μετά τα προηγούμενα πειράματα, ότι ο νέος πρωθυπουργός, στον οποίο θα έδινε την εντολή να σχηματίσει κυβέρνηση θα είχε τη σίγουρη υποστήριξη της Βουλής.

Οι διεργασίες συνεχίστηκαν και διεφάνη ότι πέραν των **36** βουλευτών ο Στεφανόπουλος φαινόταν να εξασφαλίζει την ανοχή των **99** βουλευτών της ΕΡΕ του Παναγιώτη Κανελλόπουλου.

Έτσι ο Βασιλιάς προχώρησε στις αποφάσεις του και στις **18** Σεπτεμβρίου **1965** ανέθεσε το σχηματισμό Κυβέρνησης στον Στέφανο Στεφανόπουλο.

Ο νέος Πρωθυπουργός περιέλαβε κι' αυτός το Κυπριακό στις προγραμματικές του δηλώσεις στις **22**

Σεπτεμβρίου ενώπιον της Βουλής και ανήγγειλε ότι ο διάλογος με την Τουρκία θα συνεχιζόταν.

Είπε ο Στεφανόπουλος καθορίζοντας την πολιτική του που θύμιζε τα όσα είχαν διακηρύξει οι άλλοι δυο τουλάχιστον προκάτοχοί του:

"Το μέγα εθνικόν θέμα της Κύπρου ευρίσκεται ενώπιον των Ηνωμένων Εθνών. Η μεγάλη ημών δύναμις είναι ότι το αίτημα των Κυπρίων στηρίζεται επί βασικής αρχής του διεθνούς Οργανισμού: Της αρχής της Αυτοδιαθέσεως. Γνωστή είναι η προσήλωσις της Ελλάδος εις τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών, όπως απεδείχθη εκ του γεγονότος ότι συνεμορφώθη με το περιεχόμενον της εκθέσεως του Μεσολαβητού, αποδεχθείσα και τας διμερείς μετά της Τουρκίας συνομιλίας αίτινες μετά την εν λόγω έκθεσιν ετέθησαν εντός του πλαισίου του ΟΗΕ.

Χωρίς να διακόψωμεν βεβαίως ταύτας δεν θα παραλείψωμεν ακέραιον να πράξωμεν το καθήκον μας εις την Γενικήν Συνέλευσιν του ΟΗΕ υποστηρίζοντες το δίκαιον αίτημα της Κύπρου περί αδεσμεύτου ανεξαρτησίας, εν ονόματι της αρχής της αυτοδιαθέσεως των λαών.

Μέγα στοιχείον αισιοδοξίας και δυνάμεως διά την Κυπριακήν υπόθεσιν αποτελεί η ενότης μεταξύ των Ελλήνων, των Ελλήνων της Ελλάδος και της Κύπρου, η οποία διατηρείται και θα διατηρήται άρρηκτος.

Η συζήτησις επί του Κυπριακού δεν διεξάγεται υπό το άγχος της πολεμικής απειλής ή και πραγματικής εν Κύπρω αιματοχυσίας.

Ουδέποτε οι Έλληνες θα εγκαταλείψωμεν τον πόθον της Ενώσεως της Κύπρου με την μητέρα Ελλάδα".

Οι προγραμματικές δηλώσεις της Κυβέρνησης Στεφανοπούλου κινούνταν στο ίδιο μήκος κύματος με εκείνες των Αθανασιάδη Νόβα και Ηλία Τσιριμώκου, ο οποίος στη νέα Κυβέρνηση ανέλαμβανε το Υπουργείο Εξωτερικών.

Ο Στέφανος Στεφανόπουλος ήταν φίλος με τον Τούρκο Πρωθυπουργό Χουαρί Ουργκιουπλού και μόλις κατέθεσε τις προγραμματικές του δηλώσεις στη Βουλή έκαμε και δηλώσεις με τις οποίες εξέφρασε την

αισιοδοξία του για το μέλλον των σχέσεων των δύο χωρών.

Στον ίδιο τόνο απάντησε και ο τούρκος Πρωθυπουργός.

Στις 23 Σεπτεμβρίου σε συνέντευξη του στην τουρκική εφημερίδα "Χουριέτ" ο Στεφανόπουλος είπε ότι προτίθετο να αποκαταστήσει και ενισχύσει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Οι σχέσεις αυτές, είπε, πρέπει να ανασπιυχθούν βάσει των Συμφωνιών, οι οποίες υπεγράφησαν μεταξύ του Αιτατούρκ και του Βενιζέλου.

Εξ άλλου ο Ουργκιουπλού δήλωσε ότι ο Στεφανόπουλος που ήταν φίλος του ήταν άνθρωπος με τον οποίον θα μπορούσε να συνεννοηθεί ευκολότερα.

Ο Στεφανόπουλος εξασφάλισε ψήφο εμπιστοσύνης στις 25 Σεπτεμβρίου την αυγή.

Η δήλωση του Στέφανου Στεφανοπούλου για συνέχιση του διαλόγου με την Τουρκία, (ήταν ο άνθρωπος που είχε μιλήσει στο παρελθόν για "εωσφορικές δυνάμεις" εννοώντας στον Πρόεδρο Μακάριο) προκάλεσε θύελλα διαμαρτυριών στην Κύπρο, ενώ ο νέος Κυβερνητικός εκπρόσωπος Μιλτιάδης Χριστοδούλου σχολιάζοντας τις πληροφορίες περί επικείμενης συνάντησης των Χασάν Ισίκ με το νέο Υπουργό Εξωτερικών Ηλία Τσιριμώκο προειδοποίησε ότι το Κυπριακό θα λυθεί κυρίως στην Κύπρο και όχι στην Αθήνα ή την Αγκυρα:

" Η Κυβερνητική πολιτική αποβλέπει εις την εξασφάλισιν λύσεως του Κυπριακού προβλήματος μέσω των Ηνωμένων Εθνών, βάσει της αδεσμεύτου ανεξαρτησίας και της πλήρους κυριαρχίας".

Ο εκπρόσωπος υπενθύμισε δήλωση του Προέδρου Μακαρίου ότι ενδεχόμενη συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών δεν θα ήταν δεσμευτική για την Κύπρο και ότι "μόνον ο λαός της Κύπρου ως σύνολον έχει το δικαίωμα να αποφασίση τον τρόπον διοικουβερνήσεως του και γενικώς τα πεπρωμένα του" και ότι το Κυπριακό θα λυθεί στην Κύπρο και όχι στην Αθήνα ή την Αγκυρα.

Ομως ο διάλογος δεν προχώρησε πέραν των διακηρύξεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, ενώ ο

Στεφανόπουλος αναγκάστηκε να ανακόψει πρύμνα σαν διαπίστωσε ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση ήταν αδύνατο να αποδεχθεί μια οποιαδήποτε συμφωνία.

Ταυτόχρονα οι σχέσεις Μακαρίου-Στεφανόπουλου θα περνούσαν από μια πολύ σοβαρή κρίση με πληροφορίες για σχεδιαζόμενο πραξικόπημα εναντίον του Προέδρου Μακαρίου από την Ελλάδα με αποτέλεσμα οι παρεξηγήσεις μεταξύ των δυο Κυβερνήσεων να μη έχουν τέλος.